

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

THEORETICAL ASPECTS OF FINANCIAL-CREDIT MECHANISM OF FUNCTIONING AND DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS

УДК 336.77

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.46-34>**Козьмук Н.І.**к.е.н., доцент,
заступник директораЛьвівський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»**Стецевич А.І.**

аспірант

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Kozmuk NataliaLviv Educational-Scientific Institute
SHEI "Banking University"**Stetsevich Andriy**

SHEI "Banking University"

Розглянуто сутність таких економічних категорій, як «фінансовий механізм», «фінансовий механізм малого підприємництва», джерела фінансування малого та середнього бізнесу та конкретизовано представлені визначення. Опрацьовано підсистеми фінансово-кредитного механізму функціонування та розвитку малого і середнього бізнесу. Розглянуто спроби відокремлення понять «фінансовий» і «кредитний» механізми. Зазначено структуру фінансового механізму з виділенням елементів і складників, висвітлено сутність фінансового забезпечення кредитування малого і середнього бізнесу, напрямів його фінансового регулювання з огляду на такі суб'єкти інвестиційної сфери, як: інвестори (підприємства та організації будь-яких форм власності); фінансові посередники (банки, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії, кредитні союзи); фізичні особи, що займаються інвестиційною діяльністю. Узагальнено взаємозв'язок між фінансовим механізмом і фінансово-кредитним механізмом функціонування та розвитку суб'єктів малого і середнього бізнесу.

Ключові слова: фінансовий механізм, фінансово-кредитний механізм, фінансування суб'єктів малого підприємництва, фінансове регулювання, напрями фінансового регулювання, банки, інвестиційна діяльність.

В статье рассмотрена сущность таких экономических категорий, как «финансовый

механизм», «финансовый механизм малого предпринимательства», источники финансирования малого и среднего бизнеса, и конкретизированы представленные категории. Обработаны подсистемы финансово-кредитного механизма функционирования и развития малого и среднего бизнеса. Рассмотрены попытки разделения понятий «финансовый» и «кредитный» механизмы. Определена структура финансового механизма с выделением элементов и составляющих, представлена сущность финансового обеспечения кредитования малого и среднего бизнеса, направлений его финансового регулирования с точки зрения таких субъектов инвестиционной сферы, как инвесторы (предприятия и организации каких-либо форм собственности), финансовые посредники (банки, негосударственные пенсионные фонды, страховые компании), физические osoby, которые занимаются инвестиционной деятельностью. Обобщена взаимосвязь между понятиями «финансовый механизм» и «финансово-кредитный механизм» функционирования и развития малого и среднего бизнеса.

Ключевые слова: финансовый механизм, финансово-кредитный механизм, финансирование субъектов малого предпринимательства, финансовое регулирование, направления финансового регулирования, банки, инвестиционная деятельность.

Financial instability in the conditions of which the economy of Ukraine is in need of in-depth analysis of the situation in order to develop mechanisms to ensure the recovery of economic growth and the normal functioning and development of small and medium-sized businesses in Ukraine. In view of this, the expediency of finding ways to increase the activity of financial and credit activity of domestic banks is actualized, which necessitates the study of the current state of lending to individuals and determining the directions of ensuring its dynamics, opportunities for ensuring the functioning and development of small and medium-sized businesses in Ukraine. The article deals with the essence of such economic categories as "financial mechanism", "financial mechanism of small business", sources of formation and concretization of the presented categories. The subsystems of the financial-credit mechanism of functioning and development of small and medium-sized business were processed. Attempts are made to separate the concepts of "financial" and "credit" mechanisms. The structure of the financial mechanism, with the separation of elements and components, the essence of financial support for lending to small and medium-sized businesses, the directions of its financial regulation, in terms of such subjects of the investment sphere as: investors (enterprises and organizations of any forms of ownership), financial intermediaries (banks, non-state pension funds, insurance companies), individuals who are engaged in investment activities. The interrelation between the financial mechanism and the financial-credit mechanism of functioning and development of small and medium-sized business entities is generalized. Components of the financial mechanism are financial planning and forecasting, financial management, financial control, financial security, financial regulation, financial norms, standards, limits, reserves, incentives and sanctions, financial legislation. And the need for a mechanism of financial-credit interaction between banks and small and medium-sized business entities in market conditions is conditioned by the organization and management of resource provision at the macro and microeconomic level.

Key words: financial mechanism, financial-credit mechanism, financing of small business entities, financial regulation, areas of financial regulation, banks, investment activity.

Постановка проблеми. Фінансова нестабільність, в умовах якої перебуває економіка України, потребує глибокого аналізу ситуації для напрацювання механізмів забезпечення відновлення економічного зростання та нормального функціонування і розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. З огляду на це, актуалізується доцільність пошуку шляхів підвищення активізації фінансових механізмів держави, фінансово-кредитної діяльності вітчизняних банків, фінансових установ, що зумовлює потребу вивчення поточного стану кредитування фізичних осіб і визначення напрямів

забезпечення його динаміки, можливостей забезпечення функціонування та розвитку малого і середнього бізнесу в Україні. Крім того, виникає потреба теоретико-методологічного обґрунтування аспектів фінансово-кредитного механізму розвитку малого і середнього бізнесу з метою його ґрунтовного подальшого вивчення, впровадження та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних питань організації банківського кредитування малого і середнього бізнесу сприяють праці зарубіжних і вітчизняних

учених-економістів, зокрема: А. Даниленка, В. Зінченка, А. Пересади, М. Савлука, Д. Лук'яненка, М. Козоріз, С. Осадець та ін. У їхніх працях розглядаються питання змісту, форм розвитку та ролі споживчого банківського кредитування в Україні.

Постановка завдання. Метою дослідження є порівняння змістового наповнення понять «фінансовий механізм» і «фінансово-кредитний механізм», виявлення їхніх елементів і складників, визначення джерел кредитного забезпечення суб'єктів малого і середнього бізнесу, а також дослідження корелювання представлених категорій, вивчення загальнодержавних процесів, пов'язаних із розвитком діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Таке поняття, як «фінансовий механізм» найчастіше вживається під час вивчення загальнодержавних процесів. Так, наприклад, фінансовий механізм є невід'ємним елементом фінансів, тобто інструментом мобілізації фінансових ресурсів, розподілу і перерозподілу ВВП у державі. Фінансовий механізм забезпечує реалізацію її фінансової політики.

Однак, з іншого боку, фінансовий механізм як система управління фінансами на підприємстві, відіграє ключову роль у його функціонуванні. Саме тому важливими є визначення суті поняття «фінансовий механізм малого підприємництва» і дослідження його структури.

В економічній літературі термін «фінансовий механізм» по-різному трактується науковцями, й однозначного підходу до його визначення та опису складників елементів немає. Переважна більшість учених розглядає фінансовий механізм як «сукупність форм і методів (способів) управління».

Одним із перших досліджень категорії фінансового (фінансово-кредитного) механізму була монографія М.А. Песселя. У зазначеній роботі науковець визначив фінансово-кредитний механізм інтенсифікації суспільного виробництва як складову «частину єдиного механізму соціалістичного господарювання – сукупність методів, за допомогою яких використовується дія економічних законів соціалізму. І що глибше вони пізнані та більш правильно застосовуються, то ефективніші рішення органів господарського керівництва, дієвіше використання фінансів та кредиту» [1, с. 23]. Погоджуємося у цілому із цим твердженням, але слід зауважити, що воно досить узагальнено відображає сутність зазначеної категорії.

Фінансовий механізм, за словами О. Близняка, Л. Лачкової та В.І. Оспіщева, – це «сукупність фінансових методів і форм організації фінансових відносин, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства» [3, с. 98; 4, с. 56].

Натомість В. Коюда під фінансовим механізмом розуміє «сукупність форм, способів організації фінансових ресурсів, фінансових відносин, що застосовуються з метою створення умов, сприятливих для економічного розвитку» [2, с. 37].

Подібне визначення наводять Л. Стеців і О. Копилук, які зазначають, що «фінансовий механізм – це сукупність форм, методів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства» [5, с. 59].

Такі науковці, як Ю. Ляшенко, О. Данилов, В. Затуренська, В. Ходаківська, М. Бедринець, А. Ліхтенштейн, убачають сутність фінансового механізму в «сукупності форм і методів створення і використання фінансових ресурсів із метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення» [6, с. 35].

Ще одне визначення приводять Л. Василенко і А. Василенко. За їхніми словами, «сукупність фінансових методів і форм організації фінансових відносин» становить фінансовий механізм. Науковці також уважають, що він є інструментом реалізації фінансової політики [7, с. 182].

На думку О. Кириленко, фінансовий механізм – це «сукупність конкретних форм і методів забезпечення розподільчих і перерозподільчих відносин, утворення доходів, фондів грошових коштів» [8, с. 34]. Натомість Л. Дробозіна вважає, що фінансовий механізм – це система установлених державою форм, видів і методів організації фінансових відносин [9, с. 90].

В. Федосов трактує фінансовий механізм як «сукупність економікоорганізаційних і правових форм та методів управління фінансовою діяльністю держави, які функціонують у процесі формування, розподілу і використання цільових централізованих та децентралізованих фондів грошових ресурсів із метою задоволення потреб суспільства» [10, с. 68].

Подібне визначення наводить В. Базилевич. Фінансовий механізм, на його думку, – «це сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави в процесі створення та використання фондів фінансових ресурсів із метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення» [1, с. 68].

Г. Кірейцев, своєю чергою, вбачає у фінансовому механізмі «сукупність методів реалізації економічних інтересів шляхом фінансового впливу на соціально-економічний розвиток підприємства» [11, с. 20].

О. Василик вважає, що фінансовий механізм – це «сукупність форм і методів створення й використання фондів фінансових ресурсів із метою забезпечення різних державних структур, господарських суб'єктів і населення» [12, с. 104].

Фінансовий механізм підприємства, за визначенням А. Поддєрьогіна, – це «система управління фінансами, призначена для організації взаємодії фінансових відносин і грошових фондів із метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати його діяльності» [13, с. 17].

Російський науковець І. Балабанов під фінансовим механізмом розуміє «систему дій фінансових важелів, які виражаються в організації, плануванні і стимулюванні фінансових ресурсів» [14, с. 25]. Інші російські науковці А. Шеремет і Р. Сайфулін вважають, що фінансовий механізм підприємства – це «система управління фінансовими відносинами підприємства через фінансові важелі за допомогою фінансових методів» [15, с. 13].

Подібним є визначення А. Ковальової, за яким фінансовий механізм фірми – це «система управління фінансовими відносинами фірми через фінансові інструменти за допомогою фінансових методів» [16, с. 23].

За визначенням, яке подають автори посібника «Фінанси фірми» А. Ковальова, М. Лапуста і Л. Скамай, «фінансовий механізм підприємства становить систему управління фінансами підприємства, яка призначена для взаємодії фінансових відносин і фондів грошових засобів із метою ефективного їхнього впливу на кінцеві результати виробництва». Згадана система управління, тобто сам фінансовий механізм, за словами науковців, повинен бути встановленим державою відповідно до вимог економічних законів [6, с. 96–97].

М. Атлас і Р. Винокур зазначають, що «фінансовий механізм впливу на суспільне виробництво – це сукупність фінансових важелів із притаманними їм особливими методами практичного застосування» [11, с. 19].

За словами О. Волкової, фінансовий механізм – це «система фінансових важелів впливу на організацію, планування і стимулювання використання фінансових ресурсів» [6, с. 114].

«Сукупність фінансових методів, форм, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства» В. Опарін вважає фінансово-кредитним механізмом [9, с. 18].

На нашу думку, кожне з наведених визначень є допустимим, але дотримання якогось одного забезпечує трактування сутності поняття «фінансовий механізм» лише з одного боку і не враховує його інших важливих функціональних завдань, тому, виходячи із зазначеного, вважаємо, що фінансовий механізм – це сукупність взаємопов'язаних складових елементів, завдяки використанню яких проводиться управління фінансовими ресурсами з метою їхньої оптимізації та отримання максимального ефекту. Своєю чергою, фінансовий механізм розвитку малого підприємництва – це система фінансових методів, інструментів і важелів, які взаємопов'язані та взаємодіють між собою

на державному, внутрішньому й ринковому рівнях, спрямовані на реалізацію економіко-інвестиційних та соціальних функцій малого підприємництва за відповідної нормативно-правової, інформаційної, інституційної й інфраструктурної систем його забезпечення.

Г.В. Базарова зазначала, що «фінансово-кредитний механізм – складова частина економічного механізму управління народним господарством. Це сукупність форм і методів організації фінансово-кредитних відносин та їх використання в інтересах соціалістичного розширеного відтворення, утримування та розвитку невиробничої сфери і задоволення інших суспільних потреб» [16, с. 117]. Отже, обидва ці визначення містять єдиний головний аспект – провідна роль держави полягає у функціонуванні фінансово-кредитного механізму.

Пізніше робилися спроби розглядати відокремлено поняття фінансового та кредитного механізмів, що, на нашу думку, також має сенс. Так, В.І. Самаруха зазначав, що «в системі економічних відносин слід розглядати фінансовий і кредитний механізми не тільки у взаємозв'язку, а й окремо. При цьому не варто ототожнювати фінансові та кредитні відносини ... фінансовий механізм являє собою гнучку ланку господарського механізму і включає економічні показники, важелі, прийоми та методи, які забезпечують створення, розподіл та використання сукупного суспільного продукту і національного доходу, госпрозрахункову діяльність первинних виробничих ланок» [16, с. 27].

Варто зазначити, що, враховуючи саму природу явища «механізм», фінансовий механізм являє собою складну систему, яка складається з підсистем. Щодо кількості та складу цих підсистем, то погляди сучасних економістів дещо відрізняються один від одного.

Так, деякі автори, зокрема О.О. Воєводін і А.М. Жилкіна, відокремлюють дві підсистеми:

- механізм управління фінансовими відносинами;
- механізм управління грошовими фондами [15, с. 108].

В.М. Опарін подає фінансовий механізм як взаємодію організаційної структури, фінансового забезпечення, фінансового регулювання та важелів впливу (стимулів і санкцій) [11, с. 116].

Структура фінансового механізму, розроблена В.К. Сенчаговим, досить чітко відображає домінуючі адміністративного управління економікою. І розробити на такій основі систему макроекономічного регулювання та макрофінансової стабілізації в Україні практично неможливо. Вітчизняний учений В.М. Опарін визначає фінансово-кредитний механізм як сукупність фінансових методів і форм, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства.

Українські вчені В.М. Федоров, В.М. Опарін і С.Я. Огородник вважають, що фінансово-кредитний механізм включає дві підсистеми (фінансово-кредитне забезпечення і фінансово-кредитне регулювання), а також організаційні структури і важелі впливу, що зазначені на рис. 1.

Структура фінансового механізму, розроблена українськими вченими, у цілому логічна. Але водночас вона потребує певних уточнень і подальшого розвитку. Так, С.В. Львовчкін пропонує замість терміна «фінансово-кредитний механізм» використовувати поняття «фінансовий механізм», тому що кредит визначається як складник фінансів, кредитна система – як частина фінансового ринку, який належить до фінансової системи, а дії фінансів і кредиту мають єдиний механізм вливу [8, с. 354]. Ураховуючи, що фінансовий механізм дає уявлення, за допомогою чого можна здійснити фінансовий вплив, і повинен показувати, як це зробити, то у складі фінансового механізму доцільно виділяти фінансові інструменти, за допомогою яких реалізуються ухвалені рішення та фінансові індикатори, що достовірно відображають стан суб'єкта фінансових відносин.

Фінансове забезпечення діяльності суб'єкта полягає у виділенні певної суми фінансових ресурсів на вирішення окремих завдань фінансової політики. При цьому розрізняють:

– забезпечувальну дію, яка проявляється у встановленні джерел фінансування, тобто покриття повсякденних потреб, і характеризує пасивний вплив фінансового забезпечення;

– регулятивну дію фінансового забезпечення, яка здійснює вплив через виділення достатніх

коштів і через конкретну форму фінансового забезпечення характеризує активний вплив фінансового забезпечення.

Фінансове регулювання, своєю чергою, проявляється у двох напрямках:

– за допомогою фінансових інструментів установлюються певні пропорції розподілу доходів, які впливають на забезпеченість фінансовими ресурсами;

– за допомогою встановлення певних пропорцій розподілу встановлюється відповідна система реалізації економічних інтересів.

Фінансове забезпечення і фінансове регулювання проводяться за допомогою фінансових інструментів, які, своєю чергою, мають свої важелі впливу.

У рамках фінансового механізму застосовувати фінансові категорії як фінансові індикатори не доцільно, тому що вони відображають наукову абстракцію, суто теоретичні поняття, які не можуть застосовуватися як інформаційна база.

Отже, фінансовий механізм – це досить складна система, керувати якою надзвичайно важко, що дає змогу розв'язати практично всі проблеми, враховуючи при цьому, що роль фінансів у розподільних відносинах вторинна і основне регулювання здійснюється у сфері виробництва.

Своєю чергою, механізм кредитування склався на основі розмежування строків виробництва й реалізації продукції, сезонності виробничих і збутових періодів, що доводить їх безпосередній взаємозв'язок та взаємозалежність, оскільки тимчасово в одних підприємств вивільнюються кошти, а в інших виникає потреба в додаткових ресур-

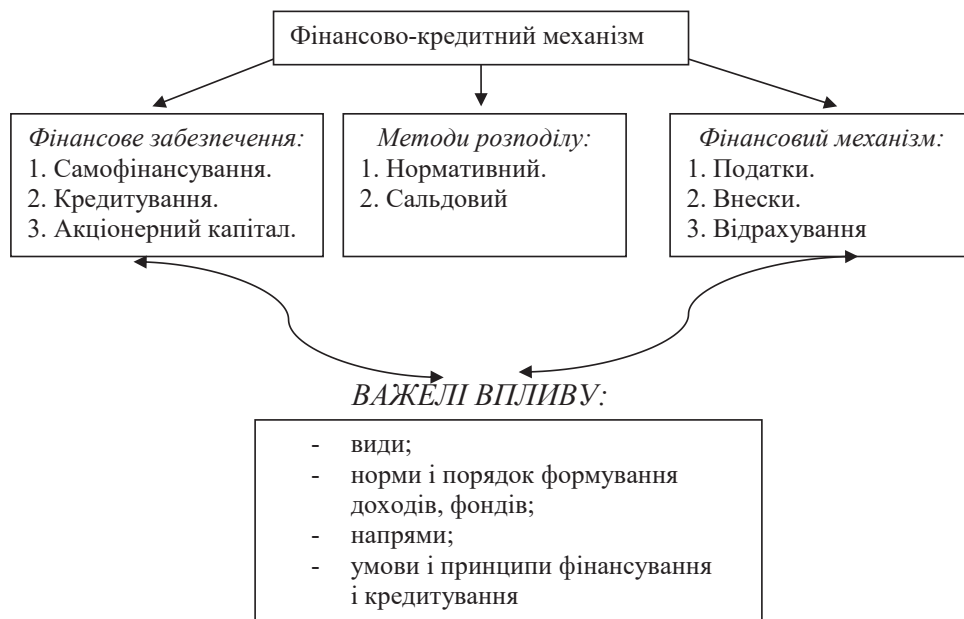

Рис. 1. Підсистеми фінансово-кредитного механізму

Джерело: сформовано на основі [14; 16]

сах для забезпечення безперервності виробничих процесів. Таким чином, на основі об'єктивних економічних процесів склалася система мобілізації тимчасово вільних коштів та їх спрямування на розв'язання проблем тимчасової нестачі або потреб у додаткових коштах на розширення діяльності суб'єктів.

Кредитний механізм діяльності суб'єктів господарювання діє на основі принципів кредитування та, крім того, включає кредитне планування та управління кредитом, умови й методи кредитування, способи їх кількісного регулювання та оцінювання [13, с. 432]. Доцільно зауважити, що рух вартості у фінансово-кредитних відносинах між банком і суб'єктом підприємницької діяльності визначається взаємодією кредитних коштів з іншими економічними категоріями на основі еквівалентного грошового обміну між відокремленими товаровиробниками. На завершальній стадії кредитної угоди завжди існує грошова форма вартості незалежно від форм та умов кредитних угод.

Визначено властивості кредитного процесу, зокрема комплексність, свобода вибору та рівноправність, добровільність, економічність, повага до прав сторін, взаємна вигода тощо [13, с. 465].

Упровадження системи кредитування для суб'єктів господарювання, повинно включати заходи з моніторингу потенційних підприємств-позичальників, їхньої бізнес-активності, а також контролю виданих банком кредитів за допомогою юридичних і фінансових процедур. Особливості кредитних взаємовідносин банків із суб'єктами малого і середнього бізнесу, які відрізняють їх від інших економічних відносин, такі:

- суб'єкт малого і середнього бізнесу, який отримав кошти в кредит, реалізує право тимчасового використання кредитних коштів, тоді як об'єкт кредиту (кошти) залишається у власності банку;
- суб'єкти кредитних відносин можуть одночасно виконувати функції кредитора і позичальника;
- суб'єкт малого і середнього бізнесу під час отримання кредиту зобов'язаний надати банку гарантії повернення позики;
- повернення кредиту банку здійснюється суб'єктом малого і середнього бізнесу, а у виняткових випадках – гарантом, якщо суб'єкт малого і середнього бізнесу неспроможний повернути кошти, надані в кредит;
- термін повернення кредиту обумовлений кредитною угодою і залежить від особливостей кругообігу коштів у виробництві, ефективності діяльності суб'єкта малого і середнього бізнесу та можливостей банку щодо терміну використання тимчасово вільних коштів, які є предметом кредитування;
- особливістю кредитних відносин є погодження інтересів банку та суб'єкта малого і серед-

нього бізнесу за користування кредитними ресурсами щодо конкретних параметрів позики, зокрема цільового призначення, терміну користування та величини кредитної ставки [13, с. 136].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, підсумовуючи зазначене, на нашу думку, «фінансово-кредитний механізм» – це сукупність форм, методів і важелів фінансового впливу на функціонування і розвиток суб'єктів малого підприємництва». Складовими елементами фінансового механізму є фінансове планування й прогнозування, управління фінансами, фінансовий контроль, фінансове забезпечення, фінансове регулювання, фінансові норми, нормативи, ліміти, резерви, стимули й санкції, фінансове законодавство. А необхідність механізму фінансово-кредитної взаємодії банків і суб'єктів малого та середнього бізнесу в ринкових умовах зумовлена організацією й управлінням ресурсним забезпеченням на макро- та мікроекономічному рівні.

Ураховуючи, що в процесі кругообігу коштів фінансові й кредитні ресурси тісно взаємозв'язані і практично нероздільні, на нашу думку, доцільно розглядати єдиний фінансово-кредитний механізм.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пессель М.А. Финансово-кредитный механизм интенсификации общественного производства. Москва : Финансы, 1977. 362 с.
2. Коюда В.О., Лепейко Т.І., Заславська К.А. Фінанси : конспект лекцій. Харків : ХНЕУ, 2004. 276 с.
3. Оспіщев В.І. Фінанси: курс для фінансистів : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 567 с.
4. Стеців Л.П., Копилюк О.І. Фінанси : навчальний посібник. Київ : Знання, 2007. 235 с.
5. Василик О.Д. Теорія фінансів : підручник. Київ : НІОС, 2003. 416 с.
6. Экономика предприятия : учебник / О.И. Волкова и др. Москва : ИНФРА-М, 2001. 520 с.
7. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. Москва : ИНФРА-М, 1999. 479 с.
8. Економічний енциклопедичний словник : у 2-х т. / С.В. Мочерний та ін. Львів : Світ, 2006. Т. 2. 568 с.
9. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія) : навчальний посібник. Київ, 1999. 164 с.
10. Боцьора Л.О. Поняття та структура фінансового механізму розвитку малого підприємництва. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2014. Вип. 31. Ч. 1. С. 82–86.
11. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія) : навчальний посібник ; 2-е вид., доп. і перероб. Київ : ХНЕУ, 2001. 240 с.
12. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України : монографія. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 608 с.
13. Фісун А.О. Роль функції інвестування інновацій в економічному зростанні. *Фінанси України*. 2007. № 6. С. 48–54.

14. Павленко І.А. Інноваційне підприємництво у трансформаційній економіці України : монографія. Київ : КНЕУ, 2007. 248 с.

15. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 2002. 254 с.

16. Гаман М.В. Державне регулювання інноваційного розвитку України : монографія. Київ : НАДУ, 2005. 388 с.

REFERENCES:

1. Pessel', M. A. (1977) Finansovo-kreditnyj mekhanizm intensifikacii obshchestvennogo proizvodstva [Financial and credit mechanism for the intensification of social production]. Moscow: Finansy. (in Russian)

2. Koiuda V. O., Lepeiko T. I., Zaslavska K. A. (2004) Finansy: konspekt lektsii (dlia studentiv spetsialnosti 7.050201 dennoi formy navchannia) [Finances: lecture lecture (for students of specialty 7.050201 full-time education)]. Kharkiv: Vyd. KhNEU. (in Ukrainian)

3. Ospishchev V. I. (2008) Finansy: kurs dlia finansystiv [Finance: a course for financiers]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)

4. Stetsiv, L. P., Kopyliuk O. I. (2007) Finansy [Finance]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)

5. Vasylyk O. D. (2003) Teoriia finansiv [Theory of finance]. Kyiv: NIOS. (in Ukrainian)

6. Volkova O. I. (et al.). (2001) Ekonomika predpriyatiya [Enterprise Economics]. Moscow: Infra-M. (in Russian)

7. Rajzberg, B. A., Lozovskij, L. Sh., & Starodubceva, E. B. (1999) Sovremennyj ekonomicheskij slovar' [Modern economic dictionary]. Moscow: Infra-M. (in Russian)

8. Mochernyi S. V., Larina Ya. S., Ustenko O. A., Yurii, S. I. (2006) Ekonomichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Economic Encyclopedic Dictionary]. vol. 2, Lviv: Svit. (in Ukrainian)

9. Oparin V. M. (1999) Finansy (zahalna teoriia) [Finances (general theory)]. Kyiv. (in Ukrainian)

10. Botsora L. O. (2014) Poniattia ta struktura finansovoho mekhanizmu rozvytku maloho pidpriemnytstva [The concept and structure of the financial mechanism of development of small business]. Formuvannia rynkovoï ekonomiky v Ukraini – Formation of a market economy in Ukraine, 31, 1, 82–86. Lviv: LNU imeni Ivana Franka. (in Ukrainian)

11. Oparin V. M. (2001) Finansy (zahalna teoriia) [Finance (general theory)]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)

12. Krupka M. I. (2001) Finansovo-kredytnyi mekhanizm innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy [Financial and Credit Mechanism of Innovative Development of the Ukrainian Economy]. Lviv: Vydavn. tsentr Lviv. nats. un-tu im. I. Franka. (in Ukrainian)

13. Fisun A. O. (2007) Rol funktsii investuvannia innovatsii v ekonomichnomu zrostanni [The role of the function of investing innovation in economic growth]. *Finansy Ukrainy*, no. 6, pp. 48–54.

14. Pavlenko I. A. (2007) Innovatsiine pidpriemnytstvo u transformatsiinii ekonomitsi Ukrainy [Innovative entrepreneurship in the transformation economy of Ukraine]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)

15. Stechenko D. M. (2002) Innovatsiini formy rehionalnogo rozvytku [Innovative forms of regional development]. Kyiv: Vyshcha shkola. (in Ukrainian)

16. Haman M. V. (2005) Derzhavne rehuliuvania innovatsiinoho rozvytku Ukrainy [State regulation of innovative development of Ukraine]. Kyiv: Vyd-vo NADU. (in Ukrainian)